

навчився багатьох річей, котрі внісся йому дуже придалися в Шкоцїї; приміром, як будувати нову церкву, як означувати обовязки проповідників, старших братів, діяконів і парохїян, ради котрої Нокс і був покликаний до свого рідного краю.

Але Нокс, як ми бачили, був з тих людей, що не можуть сидіти нічого не роблячи, коли робота має бути зроблена. В Женеві він довго не був, бо приймив поклик бути проповідником однієї парохії в Франкфуртї-над-Майном. Та парохія складалася з англійських протестантів, що були вигнані з Англії переслідуванем Марії Тюдор. Ми моглиб собі уявити, що та громада вигнанців, що в такий спосіб зібралася до купи в чужому краю, терплячи за ту саму віру, малаб бути щасливою християнською родиною.

Та не так воно було. Протягом всього часу, від коли Нокс був меж ними, вони всеї час сварилися між собою зза англійського служебника, дотично котрого вони не годилися. Пункти зза котрих вони поборювали один одного, можуть видатися дурничкою, але ті "франкфурські турбації", як ті непорозуміння були прозвані, значуть дуже багато в релігійній історії Англії. То, за чим так обстоював Нокс, після було знане під назвою калвінізм, про котрий ми так багато читаєм в англійській історії. І пригадуючи про ту роботу, яку Нокс зробив у звязку з реформацією, ми не повинні забувати,